

Lessen in pragmatisme van een 'vergeten filosoof': Charles Sanders Peirce (1839 – 1914), lezing door dr. mr. Kees Schuyt op 17 oktober 2017

De Amerikaanse filosoof C.S. Peirce is de grondlegger van het Amerikaans *filosofisch* pragmatisme, een bepaalde manier van leven, waarbij denken en doen met elkaar verenigd zijn. Uitleg zal worden gegeven aan de door Peirce zo genoemde '*pragmatische stelregel*' (1878) die principieel verschilt van de populaire opvatting van politiek pragmatisme.

Peirce was actief als wiskundige, natuurkundige en logicus. Hij liet een omvangrijk, maar gedurende zijn leven slechts summier gepubliceerd oeuvre na over verschillende onderwerpen. Enkele hiervan zullen in deze inleiding aan de orde komen.

- De eerste kritiek (1868, op 29-jarige leeftijd) op Descartes' kennisleer: er bestaat geen directe, intuïtieve kennis; alle kennis is bemiddelde kennis, met voorbeelden uit visuele en auditieve (muzikale) perceptie.
- In het denken van Peirce staat de gedachte centraal dat de mens behoefte heeft aan een vast gedragspatroon (*habit formation*). De mens ontwikkelt hiertoe vaste overtuigingen, gebaseerd op gedachten en gewoonten. Vier manieren om zo'n vaste overtuiging te verkrijgen worden behandeld: het vooroordeel, de methode van het gezag, de a priori methode en de wetenschappelijke methode. Deze laatste verschilt van alle andere door de principiële corrigeerbaarheid en het zoeken naar waarheid. In een tijdperk van *fact free politics* is dit harder dan ooit relevant.
- Zijn wetenschapsopvatting is op deze corrigeerbaarheid gebaseerd: de wil om te leren (deductie, inductie, abductie of hypothese);
- Daarnaast wordt aandacht besteed aan zijn metafysica: drie grondcategorieën van het bestaan: zijn (*being*), existentie (*existence*) en werkelijkheid (*reality*). Een vereenvoudiging van de categorieën van Kant.
- Tenslotte komt zijn semiotiek aan de orde: de leer van tekens en symbolen. Alle kennis vindt slechts plaats via tekens en symbolen. De rol van symbolen in de werkelijkheid van alledag wordt aan de hand van voorbeelden toegelicht (iconen, indexen en symbolen).

Dr. mr. Kees Schuyt is emeritus hoogleraar sociologie aan de UvA.

In januari 2017 publiceerde hij een selectie uit het werk van C.S. Peirce (*Lessen in pragmatisme*, Boom, Klassieken der Filosofie, vertaald en ingeleid, met uitvoerige bibliografie).